



Danseområdet i Aarhus

Strategisk evaluering

Aarhus Kommune

December 2014

Indhold

Indledning	3
1 Resume af konklusioner og anbefalinger	4
2 Evalueringens rammer	9
2.1 Aarhus Kommunes kulturpolitiske prioriteringer	9
2.2 Evalueringens formål og metode	10
3 Dansescenen i Aarhus	11
3.1 Hovedaktører	11
3.2 Fysiske rammer	14
3.3 Økonomi	16
3.4 Samlet analyse af rammer og tal.....	20
4 Resultater og synlighed.....	23
4.1 Resultater	23
4.2 Kvalitet og synlighed	24
4.3 Samlet analyse af resultater og synlighed.....	25
5 Dansens rammevilkår i Aarhus	27
5.1 Overblik	27
5.2 Børn, unge og talentudvikling.....	27
5.3 Vilkår for vækstlag og professionelle.....	29
5.4 Samlet analyse af rammevilkårene	31
6 Fremtidsscenarier	33
6.1 Offensiv dansesatsning på det professionelle niveau.....	33
6.2 Styrkelse af vækstlag og talentudvikling.....	34
6.3 Defensiv dansesatsning.....	35

Indledning

Aarhus Kommune har gennem de seneste 6-7 år arbejdet på at styrke danseområdet og ønsker nu at få et overblik over, hvorvidt denne satsning er slået igennem.

Kulturudvalget har derfor besluttet at iværksætte en ekstern evaluering af området og har bedt Pluss Leadership om at gennemføre evalueringen.

Det har vi gjort i perioden april – november 2014. Resultaterne afrapporteres i denne rapport, som består af seks kapitler:

Kapitel 1 Resumé af konklusioner og anbefalinger

Kapitel 2 De kulturpolitiske og metodiske rammer for evalueringen

Kapitel 3 Dansescenen i Aarhus, hhv. institutioner samt frie kunstnere og kompagnier

Kapitel 4 Resultater og synlighed

Kapitel 5 Rammevilkår for udvikling af danseområdet i forhold til hele fødekæden

Kapitel 6 Bud på tre mulige fremtidsscenarier

Vi takker alle, der har bidraget til vores arbejde, og håber, at evalueringen kan medvirke til fortsat udvikling af danseområdet i Aarhus.

Pluss Leadership

Lene Bak – December 2014

1 Resume af konklusioner og anbefalinger

Først præsenteres et resumé af evalueringens hovedkonklusioner, anbefalinger og forslag til tre mulige scenarier. For uddybninger henvises til de enkelte hovedafsnit.

Dansescenen i Aarhus

Dansescenen i Aarhus består af tre fast støttede danseinstitutioner; de to dansescener Bora Bora og Granhøj Dans samt netværket Danseværket. Hertil kommer aktuelt ca. 18 professionelle kompagnier/koreografer og ca. 10 enkeltstående dansere med base i og omkring Aarhus. Samlet set er det vores vurdering, at Aarhus har en levende og producerende dansescene, jf. den aktuelle kulturpolitiske vision. De to dansescener er veldrevne og velfungerende, og de frie kunstnere (professionelle dansere og koreografer) og kompagnier er meget engagerede.

Samtidig er det vores vurdering, at miljøet omkring de lokale kunstnere og kompagnier er skrøbeligt. Kompagnier og koreografer har generelt ringe trænings- og produktionsforhold, og danserne meget få jobmuligheder. En del af især de yngre dansere har i perioden søgt til (blandt andet) København, hvor øve-/produktionsforholdene er bedre og arbejdsmarkedet større. Samlet set er det vores vurdering, at gennemsnitsalderen på den lokale dansescene er steget i perioden 2008-14.

Aarhus kommune er udfordret både dansefagligt (af Dansehallerne og den markante statslige satsning dér) og økonomisk, idet Statens Kunstfond på forskellig vis arbejder med at omlægge støtterammerne, så faste institutioner (som fx Granhøj Dans) har færre muligheder for at søge, og generelt med mindre støttebeløb som konsekvens.

Vi anbefaler, at Aarhus Kommune tager initiativ til en drøftelse med Kulturministeriet/Statens Kunstfond om, hvorvidt den statslige fordeling af midler på danseområdet afspejler en national strategi og en vurdering af, hvordan Aarhus kan positionere sig i forhold til en sådan.

Det eksisterende dansemiljø i Aarhus betegnes af aktørerne som "åbent og med en stemning af, at "alt kan lade sig gøre – i langt højere grad end miljøet i København".

Vi anbefaler, at Aarhus Kommune udnytter denne konkurrencefordel ved i højere grad at understøtte rammevilkår for de frie kunstnere og vækstlaget, og ved at medvirke til at åbne det lokale dansearbejdsmarked (fx forpligtelser/aftaler med de lokale teatre, systematisk samarbejde med skoler mv.)

Danseværket har de seneste par år haft forskellige organisatoriske udfordringer og har derfor ikke formået at være det aktive netværk for de frie kunstnere, som det tidligere har været. I forbindelse med Godsbanens tilblivelse er Aarhus Scenekunstcenter etableret. De to institutioner er små og med delvist overlappende opgaver.

Vi anbefaler, at der tages initiativ til en fusion af de to netværk.

De fysiske forhold

De fysiske forhold for dansen har varieret med hensyn til rammer og vilkår over perioden, men samlet set har lokaleforhold for de frie kunstnere og kompagnier ligget på nogenlunde samme niveau siden 2008. Kunstnerne oplever imidlertid, at procedureerne omkring lokalebooking er blevet tungere.

Bora Boras to sale har en høj udnyttelsesgrad, og både lokale, nationale og udenlandske professionelle kunstnere og kompagnier inviteres ind i samarbejder/co-produktioner.

Granhøj Dans' lokaler benyttes primært til Granhøj-produktioner og dertil relaterede aktiviteter. Den faktiske udnyttelsesgrad er derfor relativt lav. Institutionen har udviklet en særlig forretningsmodel, der giver flere forestillinger og mere kunstnerisk produktion i forhold til administration. Derfor har institutionen, ifølge Granhøj selv, behov for eget produktionshus. Ser man samlet på Granhøjs fysiske forhold og økonomi, er huslejeandelen høj set i relation til andre scenekunstinstitutioners huslejeandel. Til gengæld ligger institutionens egenindtjening højt i forhold til andre tilsvarende institutioner. Det er på denne baggrund vanskeligt at pege på reelle optimeringsmuligheder i forhold til lokaleudnyttelse.

Konkret anbefaler vi, at kulturforvaltningen undersøger og drøfter med miljøet, hvorvidt en decentralisering af lokaleadministration kan fungere i form af at lægge bookingopgaven ud i det faglige miljø (fx Danseværket, Aarhus Scenekunstcenter el.a.). Det kunne formodentlig give mere fleksibilitet og ansvar til dem, der bruger lokalerne, og dermed en øget udnyttelsesgrad og bedre faglig/markedsrettet kobling til miljøet og publikum.

Ligeledes anbefaler vi, at forvaltningen tager initiativ til at undersøge, hvorvidt man kan danseoptimere gulve og andre faciliteter på Godsbanen, og hvad dette i givet fald vil koste.

Den økonomiske udvikling

Den kommunale allokering til danseområdet over årene 2008-13 er generelt stigende. Der er sket en forøgelse af de danserelaterede driftsmidler (til de fast støttede danseinstitutioner) på 52 % over de seks år. De frie midler (Kulturudviklingspuljen, som tildeles enkeltprojekter efter ansøgning) er samlet set steget 10 % over perioden. Andelen af tilsagn til danseprojekter har svinget over de syv år, men har samlet set fulgt 10 % stigningen.

Herudover er det værd at bemærke den væsentlige gearing af Aarhus Kommunes midler på danseområdet. Hvor kommunens driftsudgifter (2013) ligger på 5,5 mio. kr., er de tre driftsstøttede institutioners samlede omsætning (2012-13) på ca. 15 mio. kr. Her er altså tale om næsten faktor 3 i forhold til Aarhus Kommunes midler til institutionerne. Hertil

kommer de frie kunstneres og kompagniers gearing af midler. Vi har ikke kunnet opgøre konkrete tal på disse, men evaluators forsigtige bud hedder faktor 2, og altså en supplerings af lokale midler fra ca. 1,2 mio. kr. (Kulturpuljen 2013) til ca. 2,4 mio. kr.

I forbindelse med evalueringen har vi erfaret, at danseområdet er præget af antagelser, følelser og myter langt snarere end fakta. Det ser vi som u hensigtsmæssigt både for miljøet og kulturpolitisk.

Vi anbefaler, at positive fakta – som fx ovenstående gearingstal – formidles, og at statistik på danseområdet systematiseres og kommunikeres regelmæssigt til miljøet og beslutningstagerne.

Resultater og synlighed

Resultater og synlighed i forhold til de to faste dansescener er særdeles positive, og begge scener vurderes at være inde i en fortsat gunstig udvikling.

Bora Bora er kommet godt fra start og performer væsentligt over de fastlagte resultatmål med kommunen. Det gælder både i forhold til de publikumsvendte aktiviteter og i rollen som katalysator for lokale, nationale og internationale residencies og partnerskaber.

Granhøj Dans performer ligeledes over de fastlagte resultatmål, og Granhøj Dans nyder stor anerkendelse for sine opsætninger både lokalt, nationalt og internationalt. En stor del af institutionens egenindtjening kommer fra turnévirkksomhed. Men også lokalt i Aarhus har Granhøjs forretningsmodel bevirket en generel øget synlighed og medlemstilslutning til Klub Granhøj over årene 2008-14. Over de seneste fem år ses en opadgående kurve, for så vidt angår antallet af forestillinger lokalt i Aarhus.

De lokalt baserede kunstnere og kompagnier bidrager til at synliggøre Aarhus på danseområdet. På trods af relativt få midler og ikke optimale vilkår omfatter Aarhus' dansescener et antal meget engagerede og fagligt dygtige kunstnere og danseaktører, hvoraf flere har medvirket til produktioner og omtale i international skala, herunder Reumert nomineringer, samarbejde/co-produktion med både *Bora Bora* og *Granhøj Dans*, samt positiv presseomtale i landsdækkende såvel som internationale medier.

Vi anbefaler, at Aarhus Kommune går i dialog med danseaktørerne med henblik på at drøfte, hvordan kommunens kommunikationsekspertise kan understøtte den positive udvikling via markedsføring og branding af dansen på et mere strategisk niveau.

Fødekæden

Fødekæden for dans i Aarhus består af hhv. professionelle, vækstlag, talentudvikling samt tilbud til børn og unge. De to dansescener har generelt set gode vilkår, og de har samtidig et momentum, der med fordel kan udnyttes. Vi vurderer, at de – i øget samspil med de frie kunstnere og kompagnier netop nu – rummer potentialer til at løfte feltet.

Vi anbefaler, at Aarhus Kommune og Aarhus Kunstråd tager initiativ til en dialogproces med miljøet om mulige fælles og samlende aktiviteter. Det kan være et nyt festivalkoncept for dans og cross overs, og/eller det kan være et større fælles koncept, fx "Dansens år 2017" el. lign.

Der er huller i fødekæden i forhold til både de unge talenter/16-20-årige og vækstlaget. Undervisning og talentudvikling for børn og unge varetages primært af private danseinstitutter. I de seneste par år har Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans endvidere udbudt kurser. Et af de yngre lokale kompagnier, Don*Gnu, har overvejelser om at skabe et kompagni for unge dansetalenter.

Vi anbefaler, at der arbejdes videre med et unge-dansemiljø omkring Filuren på linje med det, institutionen har skabt på teaterområdet (Filurens Talentlinje). For at sikre professionel tyngde kunne dette ske i samarbejde med et af de yngre dansekompagnier, gerne tænkt sammen med et grundkursustilbud (SGK eller DGK) med kombinationer af de nyere danse-/bevægeretninger, visuelt teater og cross overs.

Videre anbefaler vi en fortsat udvikling af dansetilbud for børn og unge på forskellige måder, evt. i samarbejde med og på tværs af private og kommunalt støttede enheder.

Mulige scenarier

Evalueringen skal danne grundlag for Aarhus Kommunes videre arbejde med udviklingen af danseområdet, konkretiseret i 2-3 scenarier anno 2024. Vores bud på tre mulige scenarier er de følgende. Flere af elementerne i de enkelte scenarier kan kombineres på tværs. Det optimale scenario i relation til et styrket dansemiljø vil være en kombination af scenario 1 og 2.

1. Offensiv dansesatsning på det professionelle niveau: Baseret på den kulturpolitiske antagelse, at danseområdet er vigtigt for Aarhus, og at det er inde i en positiv udvikling.

Fokus er på en samlet styrket prioritering af dansescener og vilkår for professionelle kunstnere, i en decentral struktur som den kendes i dag. Bora Bora fastholdes som i dag. Granhøj Dans gøres til lille storbyteater med flere lokale forpligtelser. De to netværk for hhv. dans og scenekunst fusioneres. Etablering af ny statsanerkendt uddannelse for dans. Bedre vilkår for de frie kunstnere og kompagnier, yderligere samspil mellem dem og institutionerne, samt systematisk tiltag i forhold til at "åbne" det lokale arbejdsmarked.

2. Styrkelse af vækstlag og talentudvikling: Baseret på den kulturpolitiske antagelse, at fødekæden på danseområdet skal styrkes og matche mulighederne inden for de øvrige kunstarter/kulturområder i Aarhus.

Fokus er på en styrkelse af vilkår for vækstlag og talentudvikling. De to netværk for hhv. dans og scenekunst fusioneres og gives opgaver over for vækstlaget. Etablering af et SGK/DGK og styrkelse af et unge-dansemiljø. De frie kunstnere og kompagnier inddrages systematisk i udviklingen mhp. faglig tyngde og mere arbejde til lokale kunstnere. Evt. mere samspil med de private udbydere.

3. Defensiv dansesatsning: Baseret på den kulturpolitiske antagelse, at Aarhus på sigt ikke kan skabe tilstrækkeligt "kritisk masse" på danseområdet.

Granhøj Dans flyttes til andre (selvstændige) lokaler med billigere husleje, resten bevarer status quo. Når vi tager scenariet med, er det for at pege på en potentiel mulighed i lyset af det politiske ønske om at komme ud af de ekstra huslejemidler på 1,5 mio. kr. Vi har vel at mærke ikke undersøgt, hvorvidt der er andre passende lejemål, der er billigere. En flytning vil på den korte bane være dyr, da et nyt lejemål vil kræve en del fysisk tilpasning.

2 Evalueringens rammer

Kapitlet omfatter en beskrivelse af de kulturpolitiske mål og rammer for evalueringen sammen med en kortfattet beskrivelse af evalueringens formål og metode.

2.1 Aarhus Kommunes kulturpolitiske prioriteringer

Evalueringen af danseområdet skal ske ud fra de mål, der blev opstillet i Kulturpolitik 2008-11 om en styrkelse af danseområdet¹. Konkret er formuleringerne herom:

"Aarhus Kommune ønsker at bevare og styrke den enestående status på danseområdet, som har kendetegnet byen gennem de seneste år.

Det professionelle danse miljø skal sikres fortsatte udviklingsmuligheder i byen og derigennem virke som inspirationskilde for de yngre talentfulde dansere. Samtidig skal fødekæden og samspillet mellem de forskellige kulturinstitutioner og kulturaktører på dansens område styrkes, så vilkårene for såvel vækstlag, talenter som professionelle forbedres.

Aarhus Kommune ønsker desuden at udbrede kendskabet til og interessen for dans og ny scenekunst. Publikum har i dag adgang til kunstneriske oplevelser af høj kvalitet, og der skal arbejdes aktivt med fortsat at synliggøre disse kulturtilbud.

I det senere forlig vedr. bevilling til Små Storbyteatre fra juli 2010 hedder det videre:

"Forligspartierne er enige om, at dansesatsningen, som formuleret i kulturforliget, er vigtig for Aarhus. For at sikre en dansescene på et internationalt niveau er forligspartierne enige om at sikre dansescene på Brobjergskolen med tilhørende storbyteaterbevilling. Forligspartierne er enige om, at Dansescenen på Brobjergskolen fortsat skal have selvstændig ledelse og selvstændig bestyrelse."

Den aktuelle kulturpolitik, 2014-16 har en vision, der rækker 8-10 år frem, idet visionen skal tegne et billede af "det Aarhus, vi ønsker, når kulturhovedstadsprojektet er gennemført, og erfaringerne herfra har rodfæstet sig"². Visionen lyder således:

"Aarhus er en levende og producerende kulturby i samspil med Europa, og kunst, kultur og kreativitet er hjertet i byens selvforståelse."

Herudover behandler den aktuelle kulturpolitik dansen som del af scenekunsten, hvor det her fremgår, at "kvalitet af de kommunalt støttede institutioner er afgørende."

¹ Aarhus Kommunes Kulturpolitik, 2008-11, vedtaget af byrådet i marts 2008.

² Aarhus Kommunes Kulturpolitik, 2014-16, vedtaget af byrådet i august 2013.

I byrådets seneste budgetforlig, september 2014, er det besluttet at satse yderligere på dansen på to måder. For det første ved at sondere mulighederne for et Dansens Hus i Aarhus. For det andet ved at videreføre det ekstratilskud til Granhøj Dans, der er ydet siden 2008, grundet institutionens flytning til lokaler med dyrere husleje end tidligere.

2.2 Evalueringens formål og metode

Evalueringens formål, jf. kommissoriet (februar 2014), lyder som følger:

”At få en samlet evaluering af danseområdet i Aarhus ud fra de mål, der blev opstillet for styrkelse af danseområdet i Kulturpolitik 2008 – 2011, herunder at der skabes et samlet overblik over økonomi og lokaler til dansen under Kulturforvaltningens område. At der på baggrund af evalueringen kan opstilles to til tre scenarier for, i hvilken retningen dansen kan udvikle sig, og hvor den kan være i 2024. Der er ikke tale om en kvalitativ evaluering af dansen.”

I evalueringen skal vi således belyse økonomi og fysiske forhold, resultater i form af forestillinger, publikum og synlighed i kommunen samt strategiske vurderinger af rammebetingelserne for danse miljøet i Aarhus. Som et konkret underspørgsmål skal vi forholde os til det netop omtalte ekstratilskud til Granhøj Dans. Den samlede måleperiode for evalueringen er fra 2008 – medio 2014.

Med hensyn til definitioner er vi bevidste om, at ”dans” og ”moderne dans” er brede begreber og begreber under stadig udvikling. Vi tager udgangspunkt i den måde, Skolen for Moderne Dans og Gyldendals Teaterleksikon bruger begreberne (Moderne dans er ”en paraplybetegnelse for en række sceniske danseformer, der repræsenterer senmoderniteten og ikke baserer sig på den klassiske ballets kodificerede trinsprog”).

Videre vælger vi at bruge titlen ”Statens Kunstfond” (uden benævnelse af underudvalg) som samlet betegnelse for det, der indtil 2014 dækker over Statens Kunstråds Scenekunstvalg, og i 2014 og frem Statens Kunstfonds Projektstøtteudvalg for Scenekunst.

Vores dataindsamling har bestået af først en omfattende desk research. Det er sket i samarbejde med Kulturforvaltningen og med assistance fra de fast støttede danseinstitutioner. Herefter har vi gennemført 20 interviews med centrale aktører på danseområdet: lederne af de fast støttede danseinstitutioner, lokale kunstnere og kompagnier, repræsentanter for private danseuddannelser samt nationale nøglepersoner på danseområdet. Evalueringens fokus er på de offentligt støttede aktører samt på de lokale kunstnere og kompagnier. De private danseinstitutioner indgår kun indirekte i evalueringen.

3 Dansescenen i Aarhus

I dette kapitel præsenteres en kortlægning og faktisk analyse af danseområdet i Aarhus. Det omfatter hhv. hovedaktører, fysiske rammer og økonomi.

3.1 Hovedaktører

Specifikt på danseområdet yder Aarhus Kommune driftstilskud til to danseinstitutioner og et netværk:

Navn	Opgaver	Status og aftaler	Organisationsform	Beliggenhed
Bora Bora , Dans og visuelt teater	Egen og co-produktion, indkøb af forestillinger, ikke fast dansekompani	Lille storbyteater Flerårig aftale med Aarhus Kommune	Selvejende institution	Brobjergskolen (den nordlige længe)
Granhøj Dans	Egen produktion, ikke fast dansekompani	Flerårig aftale med Aarhus Kommune; projektbevillinger fra Statens Kunstfond	Selvejende institution	Det tidligere missionshus Carmel, Klosterport
Danseværket	Netværk for frie kunstnere og kompagnier	Årlige handlingsplaner, godkendes af Aarhus Kommune	Forening	Brobjergskolen (den vestlige længe)

De tre institutioner beskrives yderligere i de følgende faktabokse:

Bora Bora skal medvirke til at udvikle dansen lokalt og nationalt, øge kendskabet blandt publikum for dans og visuelt teater samt arbejde som dansernes og performernes produktionshus bredt betragtet. Endvidere skal Bora Bora være drivkraft i international netværksudvikling til gavn for hele det århusianske danse miljø³.

Konkret skal institutionen årligt levere:

- 2 egen- eller co-produktioner
- 4 samarbejder med andre dansekompanier, der udvikler egenproduktioner
- 10-15 gæstespil fra ind- og udland
- En række lokale og internationale samarbejdsprojekter og festivaler
- 6.000 publikummer.

Institutionen har syv fastansatte (heraf en på deltid), med Jesper de Neergaard som kunstnerisk leder og producent. Kunstnere og kompagnier inviteres ind i residencies, koblet på tværs i små produktionspartnerskaber.

³ Ifølge vedtægter for Bora Bora og den flerårige aftale med Aarhus Kommune.

Granhøj Dans har til formål at drive danseteatervirksomhed i ind- og udland⁴.

Konkret skal institutionen årligt levere:

- 1 ny forestilling om året
- 20 forestillingsdage om året lokalt
- 30-40 forestillinger solgt på turné nationalt og internationalt.

Institutionen har alene en fastansat, nemlig leder, koreograf og danser Palle Granhøj, samt en fast tilknyttet koordinator/sælger. Dansere engageres for en produktion ad gangen, idet mange dog går igen i flere produktioner.

Danseværket har overordnet set tre opgaver⁵:

- At fungere som partner for lokale kunstnere og kompagnier samt handle strategisk og politisk på vegne af dansemiljøet i Aarhus
- At styrke og fremme den professionelle dansekunst og medvirke til udbredelse og udvikling af dans som scenekunst i Aarhus
- At styrke dansemiljøet og stimulere til udvikling af faglige netværk samt udveksling mellem aktørerne i miljøet.

Danseværket har ad flere omgange organiseret morgentræning og andre træningsaktiviteter for dansere (og skuespillere) i Aarhus. Herudover medvirker Danseværket til at initiere og gennemføre rådgivning og sparring, dansefestivaler, Dansens Dag mv. Danseværket ledes af Charlotte Mors, som er eneste fastansatte. Frem til 2013 har der været tilknyttet en sekretær/koordinator.

Alle tre institutioner har selvstændige bestyrelser. Lederne af Bora Bora og Granhøj Dans er medlemmer af et selvbestaltet tværgående kunstnerisk råd⁶, hvori drøftes og udveksles faglige og kunstpolitiske emner.

Ud over de tre institutioner er der en række frie kunstnere og kompagnier. Disse kan søge støtte i Aarhus Kunstråd enten i form af basistilskud eller til konkrete projekter. Basistilskud gives som treårige tilskud til producerende kunstnere og sikring af disses udviklingsplatform. I 2011-13 modtog danser og koreograf Nønne Svalholm et basistilskud. I 2014-16 er det dansekompagniet Don*Gnu, som modtager basistilskud.

Aktuelt er der ca. 18 professionelle kompagnier/koreografer og ca. 10 enkeltstående, professionelle dansere med base i og omkring Aarhus. Over måleperioden er der samlet set sket en mindre tilgang af nye kompagnier og en noget større afgang af dansere.

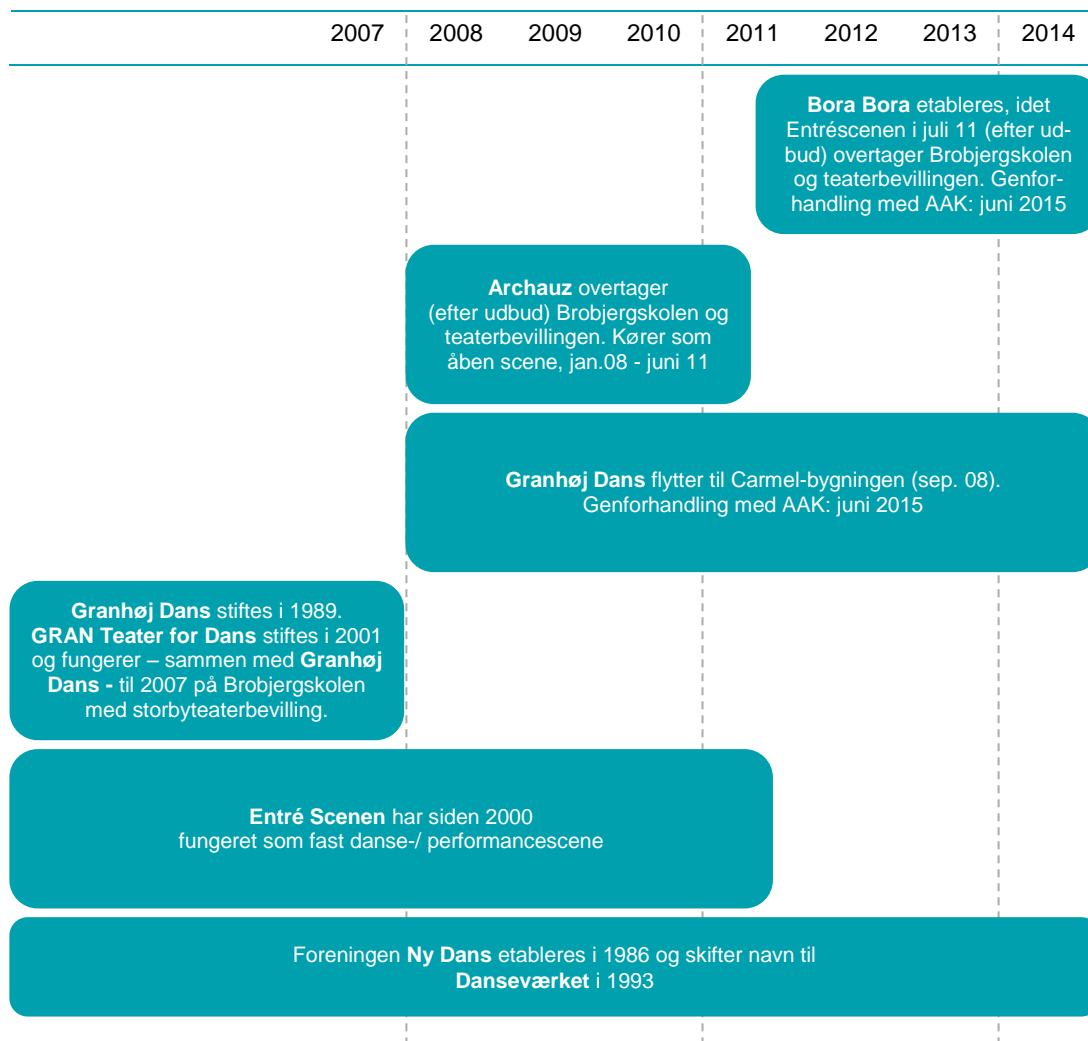
De faste dansescener har skiftet ledelser, kompagnier og/eller huse undervejs. For at give den bedst mulige forståelsesramme i de videre analyser præsenteres et overblik over den institutionelle udvikling.

⁴ Ifølge vedtægter for Granhøj Dans og den flerårige aftale med Aarhus Kommune.

⁵ Ifølge foreningens vedtægter og godkendte handlingsplaner ift. Aarhus Kommune.

⁶ Øvrige medlemmer er koreograferne Tina Tarpgaard, Kitt Johnson, Bush Hartshorn.

Skema 1: Overblik over dansescener, 2007-14



Scenen på Brobjergskolen har været varetaget af forskellige aktører. I perioden 2001-07 drev Palle Granhøj denne, med både dansekompaniet Granhøj Dans og den åbne scene GRAN Teater for Dans.

I 2008-11 stod Archauz v/ Jens Bjerregaard for det lille storbyteater. Bjerregaard etablerede bl.a. U-kompaniet med henblik på vækstlaget og de unge talenter. Kunstnerisk fungerede Archauz fint, men økonomisk fungerede scenen ikke optimalt.

Da Aarhus Kommune udbød opgaven og lille storbyteater-bevillingen igen i 2011, blev Entré Scenens tilbud om etablering af Bora Bora med Jesper de Neergaard som leder valgt. Entré Scenen blev samtidig afviklet i overgangsåret 2011-12. Danseværket har siden 1996 været drevet af Charlotte Mors.

Som nye aktører i forhold til dansen i Aarhus er hhv. Aarhus Scenekunstcenter og Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans. Disse har begge den bredere scenekunst som felt, men heri ligger også (og i stadig stigende grad) dansen. Hvor dans og teater var

to relativt adskilte størrelser for bare ti år siden, har de to kunstarter nærmet sig og udfordret hinanden på mange måder, og nye kunst- og udtryksformer skabes som hybrider i kølvandet af disse⁷.

Med etableringen af Godsbanen fremkom ønsket om et scenekunstnetværk, og i marts 2012 startede Aarhus Scenekunstcenter. Centret er en selvejende institution, som ifølge vedtægterne har til formål at "virke samlende for alle former for scenekunst i Aarhus og initiere udvikling og samarbejde – lokalt, nationalt, internationalt", "sikre at denne kunstart bliver synlig og markant bl.a. via markedsføring og anden formidling" samt "give råd og vejledning i forhold til fx ansøgninger, fundraising, videreuddannelse, afholdelse af arrangementer og etablering af netværk"⁸.

3.2 Fysiske rammer

Det væsentligste fundament i forhold til de fysiske rammer for dansen er Brobjergskolen, hvor to af de fast støttede institutioner, Bora Bora og Danseværket, har til huse. Skolen ligger midt i byen og i byens kulturcentrum ved Musikhuset, ARoS, Musikskolen mv.

Anlægget stammer tilbage fra 1879 og består af to gamle skolebygninger og en tidligere gymnastiksal samt den gamle inspektørbolig. Bygningerne blev omdannet til kulturelle og kreative formål i midten af 1990'erne.

Gymnastiksalen (mod nord/Musikhusets park) er ombygget til en stor og en mindre teatersal, som i dag rummer Bora Bora (samt det kommunale tilbud Socialmedicinsk Tandklinik). Den vestlige skolebygning – Bygning B – rummer i dag Danseværkets kontor, 4 studier/øvelokaler og knap 20 projektkontorpladser samt Teatret Opgang 2. I den østlige skolebygning – Bygning A – råder Filuren over undervisningslokaler, ligesom en række øvrige fritids- og kulturtilbud som FOF, Børnekulturhuset, Aarhus Billed- og Medieskole og Kostumeværkstedet har til huse her.

Bora Bora råder over følgende fysiske forhold:

- Store sal: 450 m² sal, heraf mulighed for 225 m² scene. Højde: 7 meter. Danseegnet gulv⁹
- Lille sal: 185 m² sal, heraf fast sceneareal 99 m². Højde 4,2 meter. Danseegnet gulv, spejle og barre.

Herudover råder Bora Bora over administrationslokaler i samme fløj. Institutionen inviterer kunstnere og kompagnier ind i samarbejder/co-produktioner, hvor det vurderes, at der er kvalitet og synergimuligheder. Endelig udlejes lokalerne til eksterne kulturarrangementer mv., når dette er muligt.

I tilknytning til sale og scener ligger caféen HeadQuarters, der fungerer som Bora Boras foyer. Arealet er ca. 180 m². Caféen drives af en privat part, og der er en formaliseret samarbejdsaftale mellem Bora Bora og HeadQuarters. Af kontrakten fremgår det, at caféen inklusive personale først og fremmest fungerer som foyer for Bora Bora, og at denne

⁷ Med etablering af Statens Kunstråd i 2003 gik man fx fra at have et Statens Teaterråd til et Scenekunstudvalg.

⁸ Vedtægter for Den Selvejende Institution, Aarhus Scenekunstcenter.

⁹ Designet efter model for Den Kgl. Ballet, med fjedrende gulv, opbygget af krydsfinér på lister i tre lag.

ydelse udgør forpagtningslejen. Derudover kan caféen holde åbent også på dage, hvor der ikke er forestillinger på Bora Bora.

Danseværket har kontorlokale i Brobjergskolen, Bygning B. Siden 1998, hvor foreningen flyttede fra lokaler i Nørre Allé, har netværket ikke haft mulighed for systematisk at organisere og udbyde lokaler og træning til de frie kunstnere og kompagnier. Og som det udtrykkes fra Netværket, så giver den situation foreningen "en skrøbelig fysisk identitet". Danseværket har imidlertid netop pr. september 2014 indgået aftale om at leje den ene sal (Studioscene 4) fuld tid til og med udgangen af 2015.

På Brobjergskolen er der, ud over Bora Bora, fire sale, der har delvist danseegnede gulve¹⁰, og alle med spejle og mulighed for mørklægning og musik:

- To sale på 160 m²; hvoraf den ene er Studioscene 4, her er gulvet belagt med dansevinyl
- To sale på 80 m², hvoraf den ene har gulv med dansevinyl.

Granhøj Dans holder til i det tidligere missionshus Carmel i Klosterport. Institutionen har her en sal til fremvisning på ca. 240 m² og med trægulv samt en side-/prøvesal på ca. 120 m². Huset rummer endvidere kontorlokaler, værelser til kunstnere samt kælderlokaler, der anvendes som foyer og til social aktivitet i forbindelse med forestillingerne. Lokalerne lejes og lånes ud i et vist omfang, primært til kulturrelaterede aktører og aktiviteter.

På **Godsbanen** findes "Kedlen", en prøvesal på i alt 133 m² og med sportsgulv. Samt "Åbne scene", en kurateret scene og sal på 17 x 17 m. Gulvene i begge sale er ikke velegnede til professionelle dansere.

Godsbanens Driftsorganisation, en decentral enhed under Aarhus Kommunes Kulturforvaltning, er ansvarlig for udlejning af lokaler, rengøring, pedel og teknik, både på Brobjergskolen, Godsbanen og hele anlægget omkring Ridehuset/Officersbygningen. De servicerer herudover *Sculptures by the Sea*, Aarhus 2017 og andre udviklingsprojekter.

Priser for leje af salene varierer afhængig af hhv. salens størrelse, lejeperiode og ansøger¹¹. Der er en differentieret prispolitik, opdelt i fire brugergrupper: kunstnere/vækstlag, institutioner med støtte på under 5 mio. kr., institutioner med støtte på over 5 mio. kr. samt øvrige (private parter, forvaltning mv.). Oveni disse takster kommer beløb til teknik og, i forskelligt omfang, rengøring og elforbrug (pr. 1. januar 2015).

Det har ikke været muligt at skaffe valide tal for lokaleleje for hele evalueringens måleperiode. Men vurderet på basis af tal fra før 2012 (hvor Godsbanen blev etableret), og på basis af interviews med kunstnere og institutioner, er der sket ændringer på to felter. For det første er priser for lokaleleje steget til cirka det dobbelte. For det andet er administration af lokaler blevet sat mere i system/professionaliseret. Det kan ud fra en kommunal, administrativ side give god mening, men fra brugernes side er oplevelsen, at tilgængeligheden til øve- og produktionslokaler er blevet væsentlig ringere. Vi skal for god ordens skyld nævne, at driftsorganisationen ikke har været inddraget i dataindsamlingen.

¹⁰ Teknisk set er det ikke danseegnede gulve, men gulvene *virker* bløde, da de ligger på etageadskillelserne.

¹¹ Jævnfør hjemmesiden: <http://godsbanen.dk/lokaler/>

Endelig har en række andre kommunalt støttede scenekunstinstitutioner deres sale og scener (Filuren i Musikhuset, Katapult på Godsbanen, Svalegangen, Gruppe 38 osv.). Disse er ikke analyseret eller indregnet som træningskvadratmeter, men kan ses som dansernes og koreografernes (potentielle) lokale arbejdsmarked.

3.3 Økonomi

Aarhus Kommunes samlede allokeringer på danseområdet i perioden 2008-13 kan deles op i to typer af bevillinger:

- *Projektbevillinger* – primært fra Kulturudviklingspuljen, besluttes efter ansøgning på basis af kunstfaglige vurderinger i Aarhus Kunstråd
- *Driftsbevillinger* – til institutionsdrift, besluttet politisk.

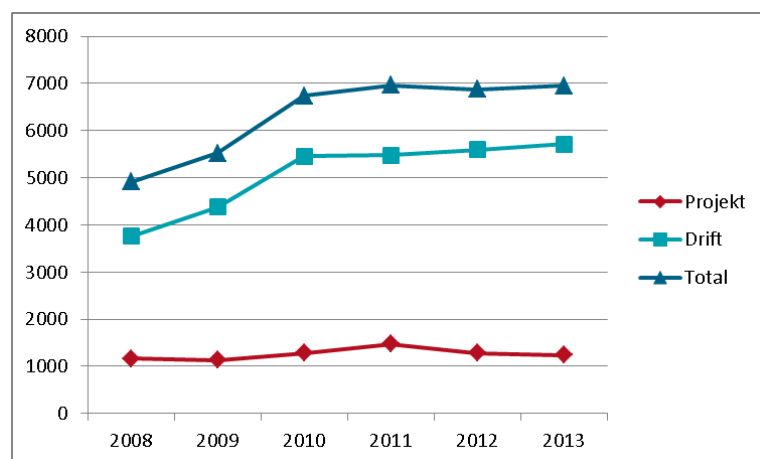
Udviklingen i disse to typer af bevillinger over årene 2008-13 ser ud som vist i tabel 1.

Tabel 1: Aarhus Kommunes udgifter til danseområdet, i 1.000 kr. (op-/nedrundet)¹²

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Projekt	1.162	1.138	1.285	1.477	1.282	1.239
Drift	3.754	4.381	5.456	5.482	5.591	5.711
Total	4.916	5.519	6.741	6.959	6.873	6.950

Samme tal er fremstillet grafisk nedenfor i figur 1:

Figur 1. Aarhus Kommunes udgifter til danseområdet, i 1.000 kr. (op-/nedrundet)



Der er således sket en forøgelse af driftsmidlerne i måleperioden på 52 %, mens projektmidlerne til dans varierer lidt fra år til år. Det uddybes i det følgende.

Projektmidler kommer i langt overvejende grad fra Aarhus Kommunes Kulturudviklingspulje. Puljens formål er at *"Fremme produktionen af kunst af høj kvalitet i Aarhus Kom-*

¹² Med forbehold for mindre detaljer grundet forskellige administrative systemer.

mune og at Udvikle det producerende kunstmiljø og opkvalificere det kulturelle vækstlag i Aarhus Kommune".¹³ Puljen gælder for alle kunstarter (undtaget film)¹⁴. Bevillinger fra Kulturudviklingspuljen sker på basis af ansøgning fra kunstnere og institutioner. Beløbene kan derfor variere, afhængig af ansøgninger fra både dansen og de øvrige kunstarter.

Tabel 2: Kulturudviklingspuljen – tildelinger total og for danseområdet¹⁵

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Puljen, alle tildelinger	5.416.100	5.987.600	6.053.500	5.885.700	6.003.400	6.003.400
Puljen, dansetildelinger	1.162.000	1.138.000	1.285.000	1.477.000	1.282.000	1.239.000

Som det fremgår af tabel 2, er der sket en udvidelse af Kulturudviklingspuljen samlet set i måleperioden på 10 %. Tildeling til danseprojekter har svinget lidt, men har samlet set fulgt denne 10 % stigning.

En gennemgang af støttede danseprojekter i perioden vidner om en vis bredde, når det gælder både kunstnere/kompagnier og aktivitetstyper. Der er dog også en del gengange, hvilket må siges at være naturligt i og med, at miljøet er så relativt lille. Danseværket har som gennemsnit i måleperioden modtaget tilskud 3 gange årligt i størrelsesordenen 175.000-500.000 kr. De støttede projekter har omfattet a) aktiviteter i forbindelse med Dansens Dag og dansefestivaler, b) danseprojekter sammen med/for kunstnere, c) supplerende driftsstøtte.

Basistilskud ligger ligeledes under Kulturudviklingspuljen. Tilskuddet er på 250-300.000 kr. årligt i tre år. Det kan bruges forskelligt, afhængig af hvor pågældende kunstner eller kompagni er i sin udviklingskurve. Både Nønne Svalholm og Don*Gnu fremhæver muligheden for langtidspanlægning og kunstnerisk fordybelse som de helt store gevinster ved basistilskuddet. Nønne Svalholm brugte sit tilskud fortrinsvist til kunstnerisk udvikling og produktion, mens Don*Gnu har prioriteret at ansætte en producent/dramaturg.

Driftsmidler omfatter midler til de tre støttede danseinstitutioner. Danseværket modtager et fast årligt beløb fra Aarhus Kommune på 533.600 kr.¹⁶ Supplerende hertil fundraiser netværket forskellige beløb til konkrete projekter, nogle gange i samarbejde med eller for andre aktører. Det største eksterne beløb (2. mio. kr.) hentede Danseværket i 2007-10 fra Statens Kunstfond til projektet vedr. danseundervisning til børn.

De to dansesceners budgetter og regnskaber over tid vises i det følgende, opdelt på hhv. omsætning (indtægter og tilskud) og omkostninger (husleje, løn, produktionsomkostninger) i perioden 2011-14¹⁷.

¹³ Jf. <http://www.aarhus.dk/kulturudviklingspuljen>.

¹⁴ Fra 2014 er musik også udskilt fra Kulturudviklingspuljen.

¹⁵ Med forbehold for mindre detaljer grundet forskellige administrative systemer.

¹⁶ 2013

¹⁷ Baseret på årsregnskaber fra de to institutioner, begge har forskudte regnskabsår.

Tabel 3: Bora Bora, omsætning i 1.000 kr. (op-/nedrundet), 2011-14 og procent af samlet beløb for 2012/13 og 2013/14 (op-/nedrundet)

	2011/12*) kr.	2012/13 kr.	2013/14 kr.	2012/13 %	2013/14 %
Egenindtægt i alt	<u>671</u>	<u>843</u>	<u>648</u>	<u>11 %</u>	<u>12 %</u>
Billetter, forestillinger	488	331	507	4 %	10 %
Udleje, sal, lokaler	99	204	132	3 %	2 %
Øvrige	84	308	19	4 %	0 %
Tilskud i alt	<u>6.917</u>	<u>6.982</u>	<u>4.663</u>	<u>89 %</u>	<u>88 %</u>
Aarhus Kommune **)	5.235	4.759	4.540	61 %	86 %
Statens Kunstfond	1.360	1.014	53	13 %	1 %
Øvrige tilskud	322	1.209	70	15 %	1 %
Omsætning i alt	7.588	7.825	5.311	100 %	100 %

*) Økonomien for 2011/12 inkluderer et ekstra tilskud fra både stat og kommune til at køre planlagt repertoire på Entré Scenen i efteråret samt til flytning.

***) Aarhus Kommune får refunderet op til 50 % fra Staten (procentsats varierer fra år til år), i rammerne af Lov om Små Storbyteatre via kommunens Kulturaftale med Kulturministeriet.

En sammenligning af Bora Boras omsætning i faktiske tal for de tre år er ikke meningsfuld, da alle tre år på forskellige vis er særlige. 2011-12 var et overgangsår for Bora Bora med ekstra tilskud fra både kommune og stat til afvikling af Entré Scenen, flytning mv. I 2012-13 er indregnet tre store projekter/festivaler med den eksterne finansiering, der lå heri, samt det forhold, at nogle af de større projekter i 2013-14 først afsluttes i 14-15 og derfor først medtages i dette regnskab.

Ses på den procentuelle omsætningsfordeling over de to "hele" år, 2012-13 og 2013-14, ligger andelen af egenindtjening på hhv. 11 og 12 %, og tilskudsandelen på 89 og 88 %. Bora Bora udlejer lokaler til eksterne arrangementer, når dette er muligt, i et økonomisk omfang på 100-200.000 kr. årligt.

Tabel 4: Bora Bora, omkostning, i 1.000 kr. (op-/nedrundet) 2011-14 og procent af samlet beløb for 2012/13 og 2013/14 (op-/nedrundet)

	2011/12 kr.	2012/13 kr.	2013/14 kr.	2012/13 %	2013/14 %
Husleje	885	481	456	6 %	8 %
Produktion og turné	1.816	2.890	1.815	38 %	34 %
Løn (gager mv.)	3.931	3.774	2.675	49 %	49 %
Administration mv.	547	512	477	7 %	9 %
Omkostninger i alt	7.179	7.657	5.423	100 %	100 %
Balance/ under/overskud	+ 409	+ 167	-112		

Omkostningerne spejler de nævnte forhold omkring store projekter og regnskabsafslæggelse for disse. Den procentuelle fordeling af omkostningerne er rimeligt stabil. Huslejen beløber sig til 6-8 % af samlede omkostninger. Produktions- og turneomkostninger til 34-38 %, løn 49 % og administration i øvrigt 7-9 %.

Granhøj Dans har til evaluator udleveret årsrapporter og -regnskaber for alle årene 2008-14. Af hensyn til overskuelighed viser vi årene 2011-14, på linje med Bora Bora.

Tabel 5: Granhøj Dans, omsætning, i 1.000 kr. (op-/nedrundet), 2011-14 og procent af samlet beløb for 2012/13 og 2013/14 (op-/nedrundet)

	2011/12 kr.	2012/13 kr.	2013/14 kr.	2012/13 %	2013/14 %
Egenindtægt i alt	<u>1.739</u>	<u>1.620</u>	<u>865</u>	<u>22 %</u>	<u>14 %</u>
Salg af billetter	131	107	186	2 %	3 %
Salg af forestillinger	1.444	1.394	628	19 %	10 %
Udleje af sal	153	105	22	1 %	0 %
Øvrige	10	14	29	0 %	1 %
Tilskud i alt	<u>5.844</u>	<u>5.592</u>	<u>5.461</u>	<u>78 %</u>	<u>86 %</u>
Aarhus Kommune	2.236	2.268	2.336	31 %	37 %
Statens Kunstfond	3.528	3.221	2.956	45 %	46 %
Formidlingstilskud		103	57	2 %	1 %
Øvrige tilskud	80	0	112	0 %	2 %
Omsætning i alt	<u>7.582</u>	<u>7.212</u>	<u>6.326</u>	<u>100 %</u>	<u>100 %</u>

Granhøj Dans' omsætning over de seneste tre år er dalet med i alt ca. 1,3 mio. kr., svarende til 17 %. Ses på omsætningen over årene 2007/08 – 2013/14 er der imidlertid generelt sket en væsentlig forøgelse. I 2007-08 lå omsætningen på 4,1 mio. kr. mod de i tabellen viste 7,2 og 6,3 mio. kr. for de seneste to regnskabsår. Procentuelt går egenindtjeningen fra 22 % i 2012/13 til 14 % i 2013/14. Det er især turnévirkosomhed, salg af forestillinger, der giver indtægter her. Indtægter ved udlejning af lokaler har i årene 2011/12 og 2012/13 ligget på 100-150.000 kr., dog kun 22.000 kr. i sæsonen 2012/13.

Granhøj fremhæver selv, at den høje egenindtjening i 2011/12 og 2012/13 er et resultat af den arbejdsro, det giver med flerårige horisonter. I perioden 2009-12 modtog Granhøj Dans en treårig bevilling fra Statens Kunstfond. Siden har bevillingerne været etårige.

Tabel 6: Granhøj Dans, omkostning, i 1.000 kr. (op-/nedrundet) 2011-14 og procent af samlet beløb for 2012/13 og 2013/14 (op-/nedrundet)

	2011/12 kr.	2012/13 kr.	2013/14 kr.	2012/13 %	2013/14 %
Husleje	1.830	1.888	1.885	26 %	30 %
Produktion og turné	1.876	1.667	1.433	23 %	23 %
Løn (gager mv.)	3.274	3.499	2.677	46 %	42 %
Administration mv.	364	348	312	5 %	5 %
Omkostninger i alt	<u>7.344</u>	<u>7.402</u>	<u>6.307</u>	<u>100 %</u>	<u>100 %</u>
Balance/ under/overskud	<u>+238</u>	<u>- 190</u>			

Omkostningerne omfatter en stor post til husleje, i 2012/13 på 26 % og i 2013/14 på 30 %. Mens produktion, løn og administration ligger lavere relativt set. Institutionens omkostningsprofil er omlagt fra i 2008/09 at have en 50:50 fordeling af udgifter mellem administrativt og kunstnerisk personale til en 25:75 fordeling i 2012/13. Dette har betydet, at der aktuelt bruges ca. 5.000 kr. i administration pr. opførelse, mod 14.000 kr. i 2008.

3.4 Samlet analyse af rammer og tal

Set over perioden 2008-2014 er der på den ene side sket rigtigt meget på danseområdet i Aarhus, og på den anden side er de faste nøgleaktører nogenlunde de samme. De nye spillere er Aarhus Scenekunstcenter og Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans.

Antallet af lokalt baserede kompagnier/koreografer er steget lidt i perioden, mens antallet af dansere er dalet. De nye/ynge dansere søger øjensynligt til København og andre større byer, hvor øve- og produktionsmulighederne er bedre og arbejdsmarkedet større.

Samlet set er det vores vurdering, at gennemsnitsalderen på den lokale dansescene – faste institutioner, kompagnier og enkeltkunstnere – er steget i perioden 2008-14, og at dansemiljøet er blevet mere skrøbeligt. Det er samtidig vores vurdering, at Aarhus Kommune fortsat har en levende og producerende dansescene, jf. den aktuelle kulturpolitiske vision, men at det er vigtigt fremadrettet at være opmærksom på at skabe rammer for nye kræfter. Det vender vi tilbage til i kapitel 5 om rammebetingelser for udvikling.

De fysiske forhold – rammer og muligheder – har skiftet noget i perioden 2008-14. Brobjergskolen har gennem hele perioden været til rådighed for dansen, men driften og udnyttelsesgraden af skolen har været skiftende. I årene, hvor Kulturhus Aarhus administrerede lokalerne, var det ifølge de adspurgte som om, administrationen var ”tættere på miljøet”. I de sidste ca. tre år har skolens åbne prøvesale ifølge hovedparten af de adspurgte været meget vanskelige at få adgang til, og meldingerne fra adspurgte kunstnere og kompagnier lyder, at forhold omkring lokalebooking og -administration er blevet forringet i løbet af de seneste år. Med den netop indgåede aftale med Danseværket om administration af Studioscene 4 er situationen blevet forbedret i hvert fald til og med 2015.

Etablering af Godsbanen har øjensynlig ikke givet udvidede muligheder for kunstnere og kompagnier i forhold til trænings- og øvefaciliteter, da gulvene er uegnede til dans, hvilket fremhæves af samtlige adspurgte. Det er beklageligt, og vi anbefaler, at det undersøges, hvorvidt man kan optimere gulve og faciliteter, og hvad dette koster.

Bora Bora to scener er booket relativt meget op, ikke mindst nu, hvor kompagniet Don*Gnu arbejder fast i huset. Det er vores vurdering, at der er en høj udnyttelsesgrad. Umiddelbart udnyttes caféen dog ikke optimalt som danseplatform og har ikke en specifik danseprofil. Caféen fungerer og opfattes aktuelt som et almindeligt (kommercielt) spillested, og vi ser her et muligt potentiale i, at caféen i højere grad inddrages som brandingplatform for dansen og Bora Bora.

Carmel-bygningen bruges alene af Granhøj Dans, og den faktiske udnyttelsesgrad i forhold til produktion og visninger er relativt lav. Selv fremhæver institutionen, at huset bruges på mange forskellige måder, herunder som hotel for udefrakommende kunstnere, og at de fysiske rammer er forudsætningen for, at institutionen kan fungere, som den gør.

Granhøj Dans og Bora Bora udlejer lokaler med lejeindtægter på nogenlunde samme niveau, 100-200.000 kr. årligt (Granhøj dog væsentligt lavere i 2013/14). Begge institutioner udlåner endvidere lokaler gratis til kunstnere. Det er værd at være opmærksom på, at udlejning i sig selv ikke genererer overskud i nævneværdigt omfang, da aktiviteten fordrer en del ekstraopgaver i form af administration, praktisk og teknisk service mv.

Samlet set er vores vurdering, at der ikke kan peges på store optimeringsmuligheder i forhold til kvadratmeter, med mindre man omprioriterer radikalt, fx nedlægger en af danseinstitutionerne eller tilsvarende. Det er vores erfaring, at netop fysisk udnyttelsesgrad er en klassisk problemstilling for de fleste performative kunstarter – teater, dans, musik – og at det vanskeligt lader sig gøre at tale udnyttelsesgrad rent matematisk.

Vi ser dog et potentiale i, at Kulturforvaltningen undersøger og drøfter med miljøet, hvorvidt en decentralisering af lokaleadministration kan bakkes op, i form af at lægge bookingopgaven ud i det faglige miljø (fx Danseværket, Aarhus Scenekunstcenter el.a.). Det kunne formodentlig give mere fleksibilitet og ansvar til dem, der bruger lokalerne, og dermed en øget udnyttelsesgrad og bedre faglig/markeds-mæssig kobling til miljøet og publikum.

Med hensyn til den økonomiske udvikling på danseområdet i årene 2008-14 er der generelt sket en markant forøgelse af de kulturelle driftsmidler med en stigning på 52 % fra 2008 til 2013. Midler til Kulturudviklingspuljen er i måleperioden steget ca. 10 %. Tildeling til danseprojekter har svinget lidt, men har samlet set fulgt denne 10 % stigning.

Det samlede billede spejler situationen på nationalt plan, hvor stadig flere midler er bundet i drift og mursten. Det nuværende Statens Kunstfond har meget opmærksomhed på, at der på scenekunstmrådet er sket et skred i retningen af, at de frie midler bliver færre, mens flere og flere midler er bundet til drift. Her fra har man således meldt ud, at man ønsker at ændre dette billede.

Danseværkets tilsagnsfrekvens for ansøgninger fra den lokale Kulturudviklingspulje kan i den sammenhæng problematiseres. De ansøgninger, hvor Danseværket har hjulpet kunstnerne med at søge til kunstneriske projekter, er naturligvis hensigtsmæssige. Men hvor der er tale om decideret driftsstøtte eller støtte til administrativ hjælp, bør det ikke være Kulturudviklingspuljen, der skal bevilge midler. Situationen har medvirket til en vis tilsanding af Kulturudviklingspuljen, og Danseværket kan på den måde komme til utilsigtet at konkurrere med de frie kunstnere.

Endelig er det værd at notere sig, at Aarhus Kommunes driftsmidler til de tre danseinstitutioner gears med næsten faktor 3. Hvor kommunens driftsudgifter (2013) ligger på ca. 5,5 mio. kr., er de tre driftsstøttede institutioners samlede omsætning (2012/13) på ca. 15 mio. kr. Hertil kommer de frie kunstneres og kompagniers gearing af midler. Vi har ikke kunnet opgøre konkrete tal på disse, men evaluators forsigtige bud hedder faktor 2, dvs. en supplerende af lokale midler fra ca. 1,2 mio. kr. (Kulturpuljen 2013) til ca. 2,4 mio. kr.

Hvad angår de to fast støttede dansescener har deres omsætning over de seneste tre år været nogenlunde ensartet, i størrelsesordenen ca. 6-7 mio. kr. (2011-14) Heraf henter Granhøj Dans 14-22 % ind i egenindtjening, mens det for Bora Boras vedkommende er 11-12 %. Det er vigtigt at være opmærksom på, at de to institutioner ikke kan sammenlignes på deres økonomiske struktur, da mål og opgaveportefølje er meget forskellig.

En benchmark med små storbyteatre og egnsteatre generelt viser et relativt broget billede i forhold til økonomiske nøgletal. Den nok højeste egenindtægt for et egnsteater ses hos Odin Teatret i Holstebro med hele 38 % af deres samlede omsætning som egenind-

tægt. Flere af de øvrige jyske egnsteatre oppebærer egenindtægter på ca. 18-20 %, mens der i den modsatte ende af spektret ses egenindtægter på 5-10 % af samlet omsætning.

Ser man til andre danseinstitutioner, er Dansehallerne naturligvis relevant i en sammenligning. Dansehallerne fungerer som selvejende institution og med status som kulturinstitution af national betydning, med fireårige aftaler med Kulturministeriet og Københavns Kommune. Ifølge deres rammeaftale har man en årlig omsætning på 15,7 mio. kr.¹⁸. Heraf er der tilskud fra Kulturministeriet på 8 mio. kr., fra Københavns Kommune på 5,7 mio. kr. og fra eksterne projektstøttemidler (Statens Kunstfond) på 2 mio. kr.

Dansehallerne samarbejder med de århusianske kunstnere og dansescener, her især Bora Bora. Fra flere af de århusianske kunstnere peges på en økonomisk skævhed her. Når århusianske kompagnier skal vise forestilling i Dansehallerne i Valby, skal de leje sig ind. Når københavnske grupper skal spille i Aarhus, skal de have honorar. Det er selvsagt uhensigtsmæssigt set fra Aarhus-kompagniernes side.

Som del af evalueringen skal vi forholde os til det ekstraordinære driftstilskud på 1,5 mio. kr. årligt, som Granhøj Dans har fået siden 2009. Procentuelt har Granhøj en meget høj husleje. I de seneste to år drejer det sig om 26-30 % af institutionens *samlede omkostninger*. Relateres til den aktuelle bekendtgørelse for små storbyteatre, hedder det her, at *"tilskud til husleje maksimalt [kan] udgøre 15 % af det tilskudsberettigede kommunale driftstilskud til det enkelte lille storbyteater"*.¹⁹ Dette er vigtigt at være opmærksomhed på, såfremt kommunen evt. ønsker at arbejde med muligheden for at omlægge Granhøj Dans til et lille storbyteater.

¹⁸ Dansehallerne, Rammeaftale 2013-16.

¹⁹ Bekendtgørelse om Små storbyteatre, BEK, 27-06-12, § 5, stk. 1.

4 Resultater og synlighed

I dette kapitel belyser vi først de to dansesceners konkrete, kvantitative resultater, og vi holder disse tal op mod målene i de respektive resultataftaler med Aarhus Kommune. Derefter analyserer vi mere bredt og kvalitativt resultater og synlighed for danseområdet.

4.1 Resultater

Bora Bora har netop afsluttet den anden fulde sæson 2013/14. I tabellen er vist et overblik over realiserede aktiviteter og antal publikummer.

Tabel 7: Bora Bora – Produktion og publikum – 2011/12 – 2013/14

	2011/12	2012/13	2013/14
Co-produktioner	3	5	4
Gæstespil	16	37	14
Øvrige arrangementer	12	8	17
Co-produktioner (endnu ikke viste for publikum)	-	8	12
Produktioner og forestillinger i alt	31	58	47
Antal publikum	6.012	6.681	8.918

Bora Bora ligger væsentligt over de fastlagte udviklingsmål i aftalen med Aarhus Kommune. I 2012/13 co-producerede og viste Bora Bora fem forestillinger, mod de målsatte to. De afholdt to større festivaler og to mindre og medvirkede herunder til visning af i alt 37 gæstespil, mod de målsatte 10-15. I 2013-14 co-producerede institutionen fire forestillinger, opført i alt 14 gange, og afholdt i alt 47 produktioner og forestillinger. Måltallet på de 6.000 publikummer er nået og topper i 2013/14 med næsten 9.000 tilskuere. Belægningsprocenterne for de to hele år ligger på hhv. 65 % (2012/13) og 75 % (2013/14).

Granhøj Dans har siden sæsonen 2008/09 spillet i alt 715 forestillinger for i alt 56.817 tilskuere. 235 af forestillingerne er spillet lokalt.

Tabel 8: Granhøj Dans – Produktion og publikum – 2008/09 – 2013/14

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Forestillinger	110	124	92	82	148	59
Heraf lokale	85	26	27	26	39	32
Antal publikum	4.157	4.319	9.785	11.628	19.369	7.559
Heraf lokale	1.757	1.945	1.988	1.659	1.355	2.168

Granhøj Dans lever også op til de opstillede resultatmål. Tilskuerantal til de enkelte produktioner er afhængig af forestillingernes karakter, da salen ikke har en standardopstilling, og produktionerne har varierende publikumsmuligheder. Højeste tilskuerantal lokalt

ses i 2013/14 med i alt 2.168 tilskuere til 32 forestillinger. Laveste ses i 2012/13 med 1.355 lokale tilskuere til 39 forestillinger. Resultatmål for den lokale belægningsprocent er 75 %, og det er som minimum realiseret i alle årene.

4.2 Kvalitet og synlighed

Evalueringen skal ikke vurdere på den kunstneriske kvalitet, men vi inddrager kvalitetsaspektet på et generelt niveau, da vi ser det som relevant i forhold til dansens synlighed²⁰.

Den generelle vurdering er, at kvaliteten af såvel produktioner som kunstnere i Aarhus er høj, og det er oplevelsen i miljøet, at synligheden og interessen for dans lokalt i Aarhus er blevet større i perioden 2008 til i dag – ikke mindst på grund af det kvalitativt høje niveau.

Programmet for **Bora Boras** aktuelle sæson, efterår 2014, bedømmes af de interviewede meget positivt. Vurderingerne i miljøet er, at Bora Bora står for kvalitet, og at der over de tre år har været en permanent opadgående kurve i forhold til kvalitet.

I perioden 2011-14 har Bora Bora co-produceret en forestilling sammen med Granhøj Dans, nemlig den Reumert-belønnede forestilling Men&Mahler. Herudover har Bora Bora stillet lokaler, faciliteter og ekspertise til rådighed for en lang række kunstnere og kompagnier og på forskellig vis fungeret som mentor og vært for disse. Institutionen ønsker i stigende grad at se sig selv som et produktionshus, hvor skiftende lokale, nationale og internationale kunstnere tiltrækkes og arbejder, og hvor det fastansatte faglige personale fungerer i rollen som producent og agent (efter hollandsk model).

Bora Bora har i handleplanen for sæson 2013-14 prioriteret synlighed højt. Udover at markedsføre de enkelte forestillinger, har institutionen arbejdet med at markedsføre 'stedet Bora Bora' og søgt målrettet at udvide dansepublikummet i Århus. Dette ser ud til at have givet resultater målt på antal publikummer og entreindtægter, jf. afsnit 4.1.

Granhøj Dans' forestillinger får særdeles gode anmeldelser i både ind- og udland. De seneste seks år har givet fire Reumert-nomineringer, hvoraf to har udløst prisen for årets bedste danseforestilling (den ene co-produceret med Bora Bora). En af de seneste forestillinger, nyfortolkningen af Rite of Spring, har fået fem/seks stjerner (topkarakter) i samtlige landsdækkende danske aviser. Aarhus Kunstråd fremhæver endvidere i den kunstfaglige evaluering (2011) Granhøjs produktioner for "en klar profil, altid med fornyelse og overraskelser – og med en humor, der giver øget tilgængelighed også for det ikke dansevannte publikum". Udtalelser fra anmeldere og professionelle i fx Peru, Kina, Israel, Spanien og Holland vidner endvidere om meget stor international anerkendelse af Granhøjs produktioner, og om Granhøj som positivt brand ift. den danske dansescene.

Udviklingen i publikumstilslutningen hos Granhøj Dans viser ligeledes en tendens til stigende interesse for dans i Aarhus. Granhøj har arbejdet målrettet med at omlægge indsatsen på PR-markedsføring. Institutionen bruger ikke penge på traditionel annoncering, men bruger de digitale og sociale medier aktivt samtidig med, at det gør noget ud af Club Granhøj Dans.

²⁰ Vurderinger af kvalitet er baseret på anmeldelser, nomineringer og generel omtale.

Klubben blev etableret i 2008-09 og har i perioden frem til 2013-14 oplevet en støt stigende tilgang af medlemmer. Der er aktuelt 4.000 medlemmer. Den tættere kontakt med publikum skaber ifølge Granhøj en større loyalitet fra publikum, der direkte og indirekte opfordres til at være med til at synliggøre og markedsføre både scenen og de enkelte forestillinger. Arbejdsformen stiller samtidig nogle andre krav til institutionen og kunstnerne, der skal sikre en aktiv dialog med tilskuerne, også efter forestillingerne. Det forhold, at institutionen er "herre i eget hus" betyder ifølge Granhøj, at publikum nemmere kan forbinde sig med stedet, dansen, institutionen.

At Granhøj Dans har eget produktionshus er centralt i forhold til det lokale synligheds- og spillekoncept, institutionen har udviklet. Modellen fungerer nogenlunde således:

- Premiere (repremiere) og 4-6 visninger på egen scene
- Turné på andre scener i Aarhus/Danmark, mens forestillingen "bliver spillet varm"
- Flere visninger på egen scene, med fornyet publikumsinteresse.

Med i modellen er endvidere muligheden for at forlænge succeser. Det er fx sket i efteråret 2014 med forestillingerne 8IQ og Rite of Spring. Modellen muliggør optimering af effekt og produktivitet i forhold til den enkelte produktion. Hvor en danseforestilling normalt har 18-20 spilledage, har Granhøjs produktioner ofte op mod 100 spilledage.

Både Granhøj og Bora Bora arbejder på at synliggøre deres aktiviteter i udlandet, med turnévirkosomhed og diverse netværksaktiviteter. Internationalt repræsenterer institutionerne et meget stort og professionelt netværk, opbygget over mange år, og Bora Bora er eksempelvis aktivt medvirkende i flere EU-, nordiske og baltiske samarbejdsprojekter om produktion, turné, residencies.

De frie kunstnere fremhæver alle, at resultaterne og synligheden fra Bora Bora og Granhøj Dans er vigtige også for dem. Herudover har der været afholdt en række dansefestivaler over perioden, hvor de forskellige dansescener og netværk har medvirket. Dansens Dag, Connections mv. Disse arrangementer har skabt opmærksomhed om dansescenen som helhed.

Danseværket har tidligere været initiativtager og aktiv i organisering af denne type events, men den aktuelle indsats vurderes ikke at medvirke til synlighed i nævneværdigt omfang. Flere af de frie kunstnere efterspørger herudover, at Aarhus Kommunes Kulturförvaltning i højere grad medvirker til markedsføring og synliggørelse af deres arbejde.

4.3 Samlet analyse af resultater og synlighed

Samlet set er det vores vurdering, at de to dansescener er velfungerende og skaber tilfredsstillende resultater og synlighed. Der er skabt en øget bevidsthed om dans som kunstart i Aarhus i måleperioden. Det er især de driftsstøttede dansescener, som har medvirket til dette. De frie kunstnere og kompagnier oplever, at det er blevet vanskeligere at skabe synlighed om deres produktioner. Især de frie dansere oplever, at mulighederne er meget få, og at miljøet bliver stadig skrøbeligere. Det vender vi tilbage til i næste kapitel om rammevilkår.

De to dansescener har begge levet op til deres kontraktlige forpligtelser over for Aarhus Kommune, og begge scener vurderes at være inde i en positiv udvikling.

Bora Bora ser ud til at have fundet en god form både over for sit publikum og lokale kunstnere, og der er bred opbakning i miljøet til institutionen. Det er for os at se vigtigt, at Bora Bora får lov at fortsætte sit arbejde. Der har over årene været en del turbulens om denne scene, og det har været kraftigt medvirkende til, at der er uklarhed om stedet og scenen, hvilket har hæmmet den brede gennemslagskraft. Mange kan ikke finde rundt i Archauz, GRAN, Bora Bora, og er måske ligeglade med, hvad stedet hedder, hvis der er nogle gode forestillinger og en klar og kontinuerlig profil.

Granhøj Dans har ligeledes stor betydning, når det gælder synlighed, høj kvalitet og interesse for dans, både lokalt, nationalt og internationalt.

Som et eksplicit ønske til evalueringen skal vi belyse, hvorvidt en samlokalisering af de to dansescener, Bora Bora og Granhøj Dans, er mulig og hensigtsmæssig. Det er vores vurdering på baggrund af analyserne, at en samlokalisering ikke kan fungere og i øvrigt ikke vil give merværdi. De to scener har, som det fremgår af de ovennævnte analyser, meget forskelligt fokus, profil, opgaver og grundlæggende fundament, og vi vurderer, at det giver en anden dynamik og er en styrke, at Aarhus har to så forskellige scener.

De to scener fungerer desuden med stærke stedbundne karakteristika. Bora Bora ligger på Brobjergskolen med den eksperimenterende, "græsrodsagtige" atmosfære, der præger skolen, og det passer godt til institutionens profil. Granhøj er på sin vis "groet sammen med" Carmel-bygningen, og det (faste) publikum forbinder danseoplevelsen med huset og de traditioner, Granhøj har skabt som ramme om forestillingerne – eksempelvis ved selv at være meget synlig i forbindelse med forestillinger og sikre publikum en helhedsoplevelse.

Overordnet er det vores vurdering, at der aktuelt er et interessant potentiale i danseområdet, og at man med fordel kan arbejde med at udnytte dette aktivt, fortsat i en decentral struktur. Bora Bora ser ud til at være i starten af en meget interessant udvikling. Granhøj har over mange år vist kvalitet og kreativitet i forhold til at fungere som en af de fremmeste danske dansescener. Dette kan efter vores vurdering udnyttes bedre end i dag.

De nyeste kulturpolitiske overvejelser (budgetforliget, september 2014) rummer ideen om et samlet Dansen Hus i Aarhus. Efter vores vurdering vil en (forstærket) decentral struktur virke mere fremmende for dansen og for Aarhus' dansebrand, hvorimod en centralisering rummer risiko for øget institutionalisering.

5 Dansens rammevilkår i Aarhus

Rammevilkårene omfatter i denne sammenhæng hele "fødekæden", fra interesse for dans hos børn og unge, over talentudvikling for unge dansere, til pleje og udvikling af vækstlag og muligheder for professionelle. Det belyser vi i dette kapitel.

5.1 Overblik

Indledningsvist præsenteres et overblik over institutioner og tilbud i forhold til "Dansens fødekæde i Aarhus":

Skema 2: Dansens fødekæde i Aarhus

Børn og Unge	Talenter	Vækstlag	Professionelle
Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans	Filurkompagniet	Danseværket	Granhøj
Dansestudiet	Ballet Akademiet (Talenthold)	Aarhus Scenekunstcenter	Bora Bora
Danseakademiet	Dansestudiet (E-kompagniet, 1 årige og 2½ årige forløb)		Frie dansere, koreografer, kompagnier
Ballet Akademiet			Danseværket
Jysk Ballet Akademi			Aarhus Scenekunstcenter

5.2 Børn, unge og talentudvikling

Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans har siden 2011 afholdt dansekurser for børn og unge; 6-7 dansere fra byens dansemiljø underviser her på timebasis. Disse tilbud blev oprindeligt udviklet i regi af Danseværket, der søgte og fik midler fra Statens Kunstfond til at udvikle en kulturskole for dans i Aarhus ("Dansefabrikken", 2007-10). Efter forsøgsperioden blev tiltaget forankret hos Filuren.

I august 2011 var der seks aktive hold i midtbyen og to hold decentralt, i alt ca. 80 elever på årsbasis. Medio 2014 er der 10 aktive hold i midtbyen samt 3-4 tværfaglige hold med både dans og teater. Videre er der pr. sæson 4-5 decentrale dansehold, omfattende ca. 150-170 børn og unge, der fast beskæftiger sig med dans enten enkelt- eller tværfagligt samt 200-300 elever, der kommer i berøring med faget i kortere eller længere perioder via dansetilbud i skole og pasning. De omtrentlige tal skyldes, at Filuren ikke tæller, hvor mange fra en given folkeskoleklasse eller SFO der deltager.

De kommunale midler stammer fra Aarhus Kommunes Pulje til decentrale kulturundervisningstilbud. De centrale hold finansierer Filuren via deres samlede drift. Den decentrale danseundervisning problematiseres af Filuren. Dansen er en smal kunstart, og det er

vanskeligt at få kritisk masse, hvis man går alt for decentralt ud. Derfor ønsker man fra Filurens ledelse at konvertere den decentrale bevilling til en systematisk skoleindsats i forbindelse med den nye skolereform. Herved anslår Filuren, at langt flere børn og unge kan nås med danseundervisning og bredt kendskab til moderne dans som kulturområde.

Som et særligt danseinitiativ på Filuren findes Filurkompagniet. Det omfatter en gruppe danseambitiøse 11-14-årige, der kommer mere ud at optræde og har mere fordybelse og teknik end de øvrige hold. Filurkompagniet tænkes som starten på en talentlinje for dansen, i tråd med den toårige talentlinje, Filuren har på teaterområdet.

Aarhus Kommunes Kulturpolitik 2014-16 beskriver følgende mål i forbindelse med talentudvikling:

"Aarhus skal have et talentudviklingsmiljø, som udklækker og udvikler talenter inden for alle kunstarter og som er foreneligt med talenternes øvrige uddannelse." Konkret i forhold til kursus-/uddannelsesforløb beskrives herudover: *"Unge talenter inden for musik, billedkunst, litteratur, scenekunst skal tilbydes talentudvikling via kunstneriske grundkurser" (på linje med MGK, musikalsk grundkursus)*. Videre fremgår det af kulturpolitikken, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe i forhold til udvikling af andre GK'er, herunder SGK (Scenekunstnerisk Grundkursus).

Udover Filurens tilbud om danseundervisning findes en række private danseinstitutter – hhv. Dansestudiet, Ballet Akademiet, Danseakademiet og Jysk Ballet Akademi, som underviser børn og unge i både klassisk ballet og forskellige former for moderne dans. I forhold til talentudvikling er det særligt Dansestudiet og Ballet Akademiet, som spiller en rolle. Dansestudiets elitekompagni (E-kompagniet) er målrettet talentudvikling af 13-18-årige. Herudover tilbyder Dansestudiet to uddannelser – en etårig grunduddannelse, der har til formål at forberede og afklare eleven til en uddannelse som scenekunstner, og en 2½-årig professionel uddannelse, der gør eleven klar til en karriere som professionel danser. Dansestudiet samarbejder med nogle af de øvrige danseinstitutioner og gennemfører fx afslutningsforestillinger på Bora Bora.

Dansestudiets længerevarende uddannelser har imidlertid i stigende grad svært ved at tiltrække unge. Dansestudiet fremhæver, at man oplever dette som tegn på, at der ikke er et egentligt dansemiljø, og at talentfulde unge derfor ikke møder forbilleder og oplever dansen som en karrieremulighed.

Ballet Akademiet fungerer som talentcenter for Den Kongelige Ballet, hvilket betyder, at skolen varetager arbejdet med at træne særligt talentfulde børn frem til og med 6. klasse. Børnene tilbydes undervisning i klassisk ballet med henblik på en mulig optagelse på Det Kongelige Teaters Balletskole i København. Efter 6. klasse tilbydes de mest talentfulde elever overflytning til skolen i København. Ballet Akademiet deltager desuden i ESAA-projektet, der er et partnerskab mellem lokale klubber, byens uddannelsesinstitutioner, Team Danmark og DIF. ESAA skal skabe rammerne for optimal uddannelse og talentudvikling af eliteidrætsudøvere og sikre, at uddannelse og sport hænger sammen for den enkelte udøver.

De kommunalt støttede aktører i dansemiljøet er positive i forhold til de private udbydere, men problematiserer også, at talentudviklingen udelukkende foregår i privat regi med begrænset kobling til det professionelle miljø. Særligt i forhold til aldersgruppen 16-20-årige opleves et hul i fødekæden, idet der ikke er en egentlig overbygning for de elever, der vil søge ind på Skolen for Moderne Dans eller til udlandet. Man taber for mange af de unge talenter, er vurderingen, idet de enten dropper interessen for dans eller søger til København eller andre steder, som fx Holstebro. Her har man de seneste ti år arbejdet med udviklingen af grundkursuslinjer.

Dansk Talentakademi

Dansk Talentakademi i Holstebro er en netværksbaseret GK-skole med aktuelt fem kunstfaglige linjer: Musik, Dans, Kunst & Design, Musical & Teater samt Forfatter. Uddannelserne er fagligt funderet i hhv. musikskolen, Det Kongelige Teaters Balletskole i Holstebro, kunstmuseet, Musik Teatret, Odin Teatret og biblioteket. I 2014 har man påbegyndt udviklingen af en DTA campus, hvor unge fra hele landet kan komme og bo på campus, følge undervisningen på den valgte GK-linje, opleve det tværkulturelle miljø, samtidig med at de tager en ungdomsuddannelse.

5.3 Vilkår for vækstlag og professionelle

Det er kendetegnende for dansemiljøet i Aarhus, at kunstnere og øvrige aktører er i den modne ende af aldersskalaen. De nye og yngre kunstnere har vanskeligere ved at skabe sig et marked og se sig selv/spejle sig i et levende miljø. Gøres der ikke noget aktivt ved situationen, er vurderingen, at de yngre talenter forsvinder fra Aarhus, fordi rammer og muligheder er utilstrækkelige, og fordi der er tale om et meget lille arbejdsmarked for professionelle dansere og koreografer lokalt.

Under det tidligere Archauz etablerede man U-kompagniet, der var en semi-professionel ramme for unge dansere. U-kompagniet havde en professionel kontaktflade, bestående af aktive og aktuelle scenekunstnere, der gav unge talenter og dansere chancen for at opleve, hvordan det er at være danser i et dansekompani. Med prøver og forestillinger i professionelle rammer rustede U-Kompagniet de unge dansere til at søge videre og blive fremtidens professionelle dansere og koreografer. Denne vækstlagsindsats er ikke videreført i regi af Bora Bora, der ikke er aftalemæssigt forpligtet på at arbejde med vækstlaget. Bora Bora fastholder fokus på kvalitet og professionelt samarbejde.

Don*Gnu arbejder aktuelt med tanker om etablering af et ungdomskompani. Vi anbefaler, at disse tanker ses i sammenhæng med de aktuelle muligheder for øget fokus på unge talenter på Filuren, og at Don*Gnu og Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans drøfter mulighederne for samarbejde om uddannelsesforløb for unge dansetalenter. Det gør vi ud fra en betragtning om, at et "ungekompani" hurtigt bliver "mindre ungt", og at der så blot er endnu et kompani, der skal forsøge at skaffe driftsøkonomi. Tænker man i stedet ideen som "et ungemiljø" – i tråd med Filurens nuværende talentlinje på teaterområdet, hvor professionelle voksne underviser og er inspiratorer, men hvor de unge selv udgør fundamentet – kan der skabes et bredere og mere bæredygtigt miljø. Dette kan meget vel kobles med en evt. grundkursuslinje på scenekunst og/eller dans.

Det har stor betydning for det professionelle miljø, at der ikke findes en formel danseuddannelse i Aarhus, og at de eksisterende talentudviklingstilbud er i privat regi. Dette bevirker mangelfuld koordinering og risiko for forskellige standarder i forhold til kvalitet. Det er derfor en særlig udfordring for miljøet at sikre kvalitet og professionalisme. I det relativt lille miljø kan det være vanskeligt at afgrænse vækstlag og professionelle, og flere af aktørerne oplever, at dette kan medvirke til at sænke kvaliteten og dermed devaluere det lokale dansebrand.

Danseværket har til formål at være partner for lokale kunstnere og kompagnier og medvirke til at styrke det professionelle dansemiljø og udbrede dans som scenekunst. Det er vores vurdering, at Danseværket særligt har spillet en rolle i forhold til enkeltkunstnere, og flere af disse udtrykker stor tilfredshed med den direkte støtte, de har fået. Det er dog samtidig vores vurdering, at den samlede indsats gennem de sidste 2-3 år ikke har været fokuseret, og at der har manglet ressourcer/kompetencer set i forhold til opgaverne.

Konkret har Danseværket været igennem en længerevarende proces med fusionsforhandlinger med Dansehallerne i Valby. Processen har strakt sig over flere år og har beslaglagt relativt mange af netværkets ressourcer. Herudover har en række andre praktisk, administrative forhold (herunder en aktuelt verserende moms-sag) betydet, at institutionen har været noget underdrejet, både i forhold til konkret opgaveløsning og i forhold til at fremstå med en klar profil over for brugere og interessenter.

Det forhold, at kunstnere og kompagnier har ringe muligheder for at arbejde i faserne forud for produktion/co-produktion vurderes at være en stor barriere for den generelle udvikling af dansemiljøet. Som allerede nævnt har Danseværket nu fået mulighed for at leje en sal på Brobjergskolen til brug for morgentræning, research og laboratorietræning for dansere og koreografer. Dette har givet fornyet energi.

Det samlede dansemiljø i Aarhus fremhæves generelt for sin åbenhed – i modsætning til miljøet i København. Åbenheden gælder både inden for selve danseområdet og på tværs til andre kulturområder. Der er ifølge de interviewede tale om et godt kollegialt, solidarisk miljø, præget af en "alt kan lade sig gøre"-stemning.

Bora Bora fremhæves i den sammenhæng som et velfungerende produktionssted med et godt og professionelt miljø, men der er ikke helt enighed i miljøet om Bora Boras åbenhed. Nogle synes, at institutionen burde fungere mere som en åben scene eller i hvert fald praktisere en større åbenhed i forhold til de frie kunstnere. Andre fremhæver, at kvalitet er vigtigst, og at det derfor er nødvendigt for Bora Bora at kuratere stramt.

Vores vurdering er, at Bora Bora skal fortsætte den linje, de har udviklet og praktiserer. Det er afgørende for miljøet, at Bora Bora på den ene side fungerer som et relativt åbent produktionshus, der også involverer lokale kunstnere, men samtidig er det vigtigt, at Bora Bora fastholder kvalitet som primært kriterium for samarbejde.

Miljøet har tilsvarende dobbeltrettede vurderinger af Granhøj Dans. Scenen anderkendes for høj kvalitet, og alle i miljøet vurderer, at Granhøj har stor betydning for dansens synlighed – lokalt, nationalt og internationalt. Men samtidig oplever en del af aktørerne, at det er en udfordring for miljøet i Aarhus, at scenen er så relativt lukket om sig selv og ikke (i

fornødent omfang) åbner sig mod det lokale danse miljø, fx med åbne workshops mv., når internationale kunstnere gæster stedet. Selv fremhæver Granhøj, at institutionen over perioden har arbejdet med lokale kunstnere, og at en række navngivne danske og udenlandske kunstnere, der aktuelt fungerer på århusianske og andre scener, blandt andet er udklækket på Granhøj Dans.

Endelig efterspørger flere af de interviewede en tydeligere indblanding fra Kulturforvaltningen i form af styrket kompetence og indsigt i feltet samt en langt mere langsigtet politisk satsning, med mere involvering af miljøet. Som eksempel på det modsatte fremhæves Godsbanesatsningen, der ikke har virket befordrende i forhold til danse miljøet. Flere af de interviewede beskriver, at danse miljøet ikke blev inddraget som faglig ressource i forbindelse med etablering af Godsbanen.

5.4 Samlet analyse af rammevilkårene

Samlet set må vi konkludere, at rammevilkårene på danseområdet i Aarhus ikke er optimale og generelt set ikke er forbedrede i perioden 2008-14. De institutionaliserede dansescener fungerer godt, men vilkår for de frie kunstnere og kompagnier samt vækstlaget er ikke optimale, ligesom der er huller i dansens fødekæde, især hvad angår de unge talenter, 16-20-årige, og for vækstlaget.

Undervisningen af børn og unge er hidtil primært sket i privat regi, hvilket mindsker muligheden for koordinering og ”trækken på samme hammel”. Rent kulturpolitisk kan man diskutere, hvorvidt det er acceptabelt, at børn og unge, der vil gå til musik eller teater, kan få et kommunalt støttet tilbud, mens børn, der vil gå til dans, selv skal finansiere det.

Med Filurens dansetilbud er der efter vores vurdering sket en hensigtsmæssig udvikling på området. Videre er det vores vurdering, at der med Filurens erfaringer og den aktuelle skolereform er et interessant potentiale til drøftelse mellem kommunens kultur- og skolepolitikere, set i sammenhæng med tilbuddene inden for de øvrige kulturområder. Som del af vores scenario 2 i kapitel 6 medtænkes denne mulighed.

I forlængelse heraf ser vi et potentiale i et samarbejde mellem et af byens dansekompanier og Filuren mhp. udvikling af et ungdoms-danse miljø som beskrevet i ovenstående afsnit. Her kan man fint inkludere andre aktører som samarbejdspartnere. Netværkene er oplagte, men aktører som Børnekulturhuset, Aarhus Teaters Scenekunstuddannelse m.fl. kunne også tænkes ind i udviklingen, evt. sammen med nogle af de private institutter.

Generelt er det kendetegnende for rammevilkårene, at Aarhus ikke har en formel uddannelse på danseområdet. I forlængelse af teaterrapporten ”Veje til udvikling”²¹ kan Aarhus Kommune overveje at arbejde på udviklingen af en sådan. Som beskrevet i rapporten kan berettigelsen med fordel være, at den er ”anderledes” end de eksisterende, etablerede uddannelser på området. Både når det gælder kunststart (mere cross over og nye udtryksformer), og når det gælder curriculum (både kunstneriske discipliner og mere markeds- og forretningsorienterede discipliner). I scenario 1, kapitel 6 indgår denne mulighed som del af anbefalingen.

²¹ Scenekunst i Danmark – Veje til Udvikling, 2010, udarbejdet af et teaterudvalg, nedsat af Kulturministeriet.

Med hensyn til vækstlaget og de frie kunstnere og kompagnier er det vores konklusion, at rammer og muligheder er snævre. Med de nye aftaler om bedre muligheder for leje og benyttelse af lokaler og faciliteter forbedres forholdene forhåbentlig i hvert fald frem til 2015. Men herudover ser vi behov for mere samlet kapacitet i forhold til at kunne initiere og løfte større events, festivaler og andre synlighedsarrangementer på danseområdet. Nogle aktører peger på behovet for etablering af en egentlig organisation til håndtering af den type opgaver.

Vi ser her en mulighed i en gentænkning af netværksideen, og vi anbefaler, at Danseværket og Scenekunstcentret fusioneres. Opdelingen i Danseværket og Scenekunstcentret er historisk betinget og skaber ikke længere optimale rammer for miljøet, hvor grænsefladerne mellem kunstformerne er blevet mere flydende. I praksis er mange brugere af Danseværket og Scenekunstcentret de samme, opgavetyperne er til dels sammenfaldende, og begge netværk bruger relativt mange ressourcer på administration. Ved at slå kræfterne sammen kan et nyt netværk/center fremstå stærkere til gavn for hele scenekunstmiljøet. Det skal vel at mærke ske med en fastholdelse (eller udvidelse) af de to netværks budgetrammer, afstemt med de konkrete opgaver.

Det er vores vurdering, at der, såfremt miljøet går sammen, er et potentiale i en tilbagevendende festival med en markant profil. Dansescenen i Aarhus kan herved udnytte den eksisterende nationale og internationale synlighed og mere aktivt promovere det åbne, positive, dansefaglige miljø. En festivaltradition kan funderes i et nyt og større netværk/center, med tæt samarbejde med de fast støttede dansescener og de frie kunstnere og kompagnier.

Det lokale arbejdsmarked er meget lille. Her ser vi behov for, at der politisk arbejdes på at skabe/bevare arbejdspladser inden for og i tilknytning til danseområdet. Vi anbefaler derfor, at kommunen understøtter en åbning af jobmarkedet ved at opfordre øvrige scener om at integrere og udbrede dansen. Det gælder de lokalt støttede teatre som fx Svalegangen osv., hvor man med fordel kan indskrive dansen i resultatkontrakterne, og det gælder øvrige scener som fx Aarhus Teater, hvor man kan tage dialoger om, hvordan dans som kunstart kan styrkes og promoveres.

Aarhus Kommune er udfordret både dansefagligt i kraft af Dansehallerne og den markante statslige satsning, der er foretaget der, og økonomisk, idet staten og Statens Kunstfond har omlagt støtterammerne, så institutioner (som fx Granhøj Dans) har færre muligheder for at søge og generelt får mindre støttebeløb. Set i relation til konklusionerne i omtalte teaterrapport kunne Aarhus Kommune overveje at tage initiativ til en drøftelse med Kulturministeriet/Statens Kunstfond om, hvorvidt den statslige fordeling af midler på danseområdet afspejler en national strategi, og hvordan Aarhus kan positionere sig i forhold til en sådan.

6 Fremtidsscenarier

På baggrund af de ovenstående analyser, konklusioner og anbefalinger præsenterer vi i dette kapitel tre mulige scenarier for, hvordan dansen kan udvikle sig frem mod 2024. Nogle af elementerne i de enkelte scenarier kan kombineres på tværs:

1. Offensiv dansesatsning på det professionelle niveau
2. Styrkelse af vækstlag og talentudvikling
3. Defensiv dansesatsning.

6.1 Offensiv dansesatsning på det professionelle niveau

SCENARIO 1

Scenariet er baseret på den kulturpolitiske antagelse, at dans som kunstart er vigtig for Aarhus, og at et professionelt dansemiljø har værdi for byen. Og baseret på denne rapports konklusioner om, at den professionelle dansescene er inde i en positiv udvikling.

Scenariet indebærer en samlet styrket prioritering af dansescener og vilkår for professionelle kunstnere, i en decentral struktur som den kendes i dag. Bora Bora fastholdes som i dag. Granhøj Dans gøres til lille storbyteater med flere lokale forpligtelser, og de to netværk for hhv. dans og scenekunst fusioneres. Målrettet indsats for at etablere statsanerkendt uddannelse for dans. Forbedrede vilkår for de frie kunstnere og kompagnier, yderligere samspil mellem dem og institutionerne, samt systematisk tiltag i forhold til at "åbne" det lokale arbejdsmarked.

Der er efter vores vurdering muligheder, der ikke udnyttes i dag, fordi hver enhed er så lille, og der ikke er hverken ressourcer eller incitamenter til at løfte i flok, skaffe flere eksterne midler og generelt bidrage til udvikling af miljøet.

En stor del af de foreslåede prioriteringer koster ikke nødvendigvis flere kommunale kroner. Her vil andre arbejdsmetoder og arbejdsdelinger, udnyttelse af kommunens muligheder inden for resultatrammerne mv. (jf. rapportens anbefalinger) medvirke til at skabe anderledes resultater.

I det følgende beskrives forslag til handling på de respektive niveauer.

Politiske prioriteringer:

- Aktiv udmelding om fortsat/øget satsning på det professionelle danseområde.
- Rådmanden for kultur og borgerservice/Kulturforvaltningen går i dialog med Kulturministeriet/Statens Kunstfond – om ideer og muligheder, herunder:
 - En formel statsligt støttet uddannelse til Aarhus, med en ny uddannelsesprofil og med tværæstetiske og markeds-/forretningsorienterede discipliner.
 - Granhøj Dans som lille storbyteater.

Konkrete prioriteringer i forhold til institutionerne:

- Granhøj Dans gøres til lille storbyteater – mod at institutionen forpligtes til at medvirke mere åbent i forhold til danse miljøet og et lokalt arbejdsmarked.
- Bora Bora videreføres i den aktuelle form, evt. justering af resultatmål.
- Aftaler med begge danseinstitutioner om mere/flere lokale samarbejder med de frie kunstnere og kompagnier.
- Danseværket og Scenekunstcentret fusionerer og udarbejder en offensiv strategi på danseområdet, i nært samarbejde med miljøet.

Konkrete prioriteringer i forhold til forvaltningen:

- Effektivering af Granhøj Dans som lille storbyteater.
- Systematisk arbejde med udvidelse af det lokale dansemarked.
- Tovholder for igangsætning og proces vedrørende tiltrækning af ny uddannelse.
- Systematisk kommunikation om dansestatistik til miljøet og beslutningstagerne.
- Aktiv bistand i forhold til markedsføring og synliggørelse af dansen og de konkrete forestillinger.

Øvrige prioriteringer:

- Involvering af nye samarbejdspartnere og kunstnere mhp. at eksperimentere med og udfordre dansens som kunstart og udtryksform

6.2 Styrkelse af vækstlag og talentudvikling

SCENARIO 2

Scenariet er baseret på den kulturpolitiske antagelse, at fødekæden på danseområdet skal styrkes og matche mulighederne inden for de øvrige kunstarter/kulturområder i Aarhus.

Fokus er på en styrkelse af vilkår for vækstlag og talentudvikling samt kurser og tilbud til børn og unge. De to netværk for hhv. dans og scenekunst fusioneres og gives opgaver over for vækstlaget. Etablering af et SGK/DGK og styrkelse af et unge-dansmiljø. Både de unge og frie kunstnere og kompagnier inddrages systematisk i udviklingen mhp. relevans faglig tyngde og mere arbejde til lokale kunstnere. Evt. mere systematisk samspil med de private udbydere.

Vi foreslår ikke, at der etableres et egentligt ungdomskompagni, som nogle af de adspurgte har foreslået. Det skyldes, at vi ikke mener, det er hensigtsmæssigt at binde flere af dansemidlerne i fast drift.

Optimalt for danseområdet kobles scenario 1 og 2. Men hvert enkelt scenario kan prioriteres og bringes til at fungere særskilt.

Politiske prioriteringer:

- Aktiv udmelding om satsning på danseområdet, her især børn og unge, talentudvikling og vækstlag.
- Samarbejde med skoleområdet mhp. at styrke dansen i sammenhæng med folkeskolereformen.
- Styrkelse af talentudvikling på danseområdet med en SGK/DGK.

Konkrete prioriteringer ift. institutionerne:

- Filurens Kompetencecenter for Teater og Dans og et lokalt dansekompani som fx Don*Gnu arbejder med udvikling af SGK/DGK og etablering af rammer for ungdomsdansmiljø.
- Danseværket og Scenekunstcentret fusionerer og udarbejder en ny strategi for vækstlag og talentudvikling på danse/-scenekunstområdet.

Konkrete prioriteringer i forhold til forvaltningen:

- Finde ud af, hvordan udlejning og booking af lokaler forenkles, gøres mere gennemskuelig og i højere grad foregår på kunstnernes præmisser og med optimal udnyttelse.
- Understøtte det tværgående samarbejde om at skabe et ungdoms-/vækstlagsmiljø.
- Undersøge mulighederne for optimering af gulv, lokaler og faciliteter på Godsbanen.

Øvrige prioriteringer:

- Nye aktører opsøges i forhold til fælles tværgående udvikling; Børnekulturhuset, Musikskolen/MGK mv.

6.3 Defensiv dansesatsning

SCENARIO 3

Scenariet er baseret på den kulturpolitiske antagelse, at Aarhus på sigt ikke kan skabe tilstrækkeligt "kritisk masse" på danseområdet. Som konsekvens heraf tages en politisk beslutning om at nedprioritere danseområdet.

Granhøj Dans flyttes til andre lokaler med lavere husleje, resten bevarer status quo. Når vi tager scenariet med, er det for at pege på en potentiel mulighed i lyset af det politiske ønske om at komme ud af det ekstra tilskud, institutionen får. Vi har ikke undersøgt, hvorvidt der er andre passende, billigere lejemål. Et nyt lejemål vil kræve en del fysisk tilpasning.

Som vi konkluderer i de ovenstående analyser har Granhøj Dans et særdeles godt navn og brander byen og dansen godt. Eventuelle forhandlinger med Granhøj Dans om evt. alternativt lokaliserings skal gerne føre til enighed, så Aarhus Kommune fastholder den værdi. Skulle forhandlingerne føre til uenighed, vil det betyde et langsigtet tab i forhold til national og international synlighed og netværk. Alternative kompagnier vil måske på sigt kunne skabe sig en tilsvarende position.

Politiske prioriteringer:

- Udmelding om nedprioritering af dansen, primært den ene dansescene.
- Omprioritering af de resterende midler

Konkrete prioriteringer i forhold til institutionerne:

- Granhøj Dans indgår i dialog om flytning.

Konkrete prioriteringer i forhold til forvaltningen:

- Forvaltningen tager initiativ til og indgår i dialog med Granhøj Dans.
- En scanning af udlejningsmarkedet mhp. at finde egnede, billigere lokaler.